Pavel Punčochář
člen MKOL od jejího zrodu

Při ohlédnutí na 20 let činnosti MKOL rád vzpomínám zejména na začátky v první čtvrtině tohoto období, kdy se jednotlivé „Pracovní skupiny“ zakládaly a vytvářely základní koncepční materiály k hodnocení stavu Labe a jeho přítoků. Měl jsem tu čest vést pracovní skupinu „Ochrana a utváření vodních struktur a břehových zón“ (později „Ekologie“ – se zkratkou AGO – Arbeitsgruppe Ökologie) od jejího vytvoření v r. 1991 až do roku 2002. V prvních letech byla těžištěm MKOL problematika zdrojů znečištění, jakosti vody a monitorování, takže naše úloha spočívala především v rámcovém popisu stavu ekosystému Labe s akcentem na vyhodnocení a formulaci prioritních nápravných opatření. Německou delegaci vedla paní Dr. Karin Wolterová a všichni členové z obou států byli plni enthusiasmu vytvořit potřebné materiály pro přijetí v gremiu MKOL. Hnacím motorem práce AGO byl bezpochyby pan Dipl.-Ing. Manfred Simon ze sekretariátu MKOL a díky jemu a uvedenému nadšení členů vytvořila pracovní skupina AGO za období 1991 – 1995 celkem 4 rozsáhlé publikace a 2 postery.

K práci se – jako obvykle – vázala řada úsměvných i „dramatických“ situací. Často vzpomínám především na sepisování „Ekologické studie Labe“, což bylo značně obsáhlé dílo a rukopis měl několik set stran! Při dokončování jsem nechtěl připustit takovou obrovskou rozsáhlost textu (což by čtenáře mohlo spíše odradit). Text byl složen z příspěvků autorů české a německé části AGO (a dalších spolupracujících expertů) a protože německý jazyk (bohužel!!) neovládám, přijel jsem za Manfredem Simonem do Magdeburku na několik dní „provést“ editaci razantním zkrácením rukopisu. Přes noc jsem vždy navrhoval (v hotelu) úpravy, které následující den se mnou Manfred trpělivě zapracoval. Výsledkem bylo zkrácení o více než 30 % stran rukopisu. S tímto „produktem“ jsem následně předstoupil před členy autorského týmu na památném jednání v Ústí n. Labem. Odehrálo se drama a zejména s mluvčími německých autorů – paní Dr. Wolter a paní Dr. Schmitz - jsem se zprvu velmi nepohodl. Teprve dobré jídlo, večerní posezení a „rozdýchání“ atmosféry vedlo ke smírnému řešení textu „Studie“ a následných příloh. Doufám, že s oběma báječnými a pracovitými kolegyněmi na tuto situaci s úsměvem a rádi vzpomínáme dodnes. Studie přijatá MKOL k 1. 12. 2004 měla 99 stran a 5 příloh (včetně mapových podkladů + „glosáře“). I tak jsem s jistou obavou očekával reakci uživatelů – čtenářů z obou zemí. Oddychl jsem si, když zájem (ba přímo „hlad“) o Ekologickou studii Labe předčil očekávání. Náklad byl v krátké době rozebrán a co více, na několik let se stal využívaným podkladem v obou zemích. Samozřejmě – při současném vnímání environmentálních přístupů je zřejmé, že „Studie“ by dnes vypadala jinak. Ovšem s ohledem na skutečnost, že se v r. 1994 teprve začala formovat Rámcová směrnice vodní politiky (přijatá v r. 2000) a ta zásady hodnocení stavu vodních ekosystémů vyžaduje, byl tehdejší výsledek AGO uspokojivý. Rád bych znovu poděkoval panu Dr.-Ing. h. c. Dietrichu Ruchayovi, tehdejšímu prezidentovi MKOL, za podporu a porozumění racionálnímu přístupu k ekologickým aktivitám. Až mnohem později jsem zjistil, že pan Dr. Ruchay prožil mládí na břehu Rýna a já obdobně na břehu Sázavy a tak nebylo divu, že jsme si rozuměli bez dlouhých diskusí.

Všeobecné uznání práce AGO bylo patrné při prezentaci příspěvku na semináři k 5. výročí založení MKOL. Provokativně jsem ho – se souhlasem kolegů z AGO – nazval „Má ekologie Labe naději?“ – a na základě shromážděných poznatků a navrhovaných opatření ke zlepšení situace s cílem zkvalitnit oživení Labe - příspěvek končil optimistickým: „ekosystém Labe má nejenom naději, ale budoucnost, pokud se cíle MKOL budou naplňovat“. Tento optimismus současně potvrdila publikace „Labe – cenný přírodní klenot Evropy“, kterou k 5. výročí sestavil z podkladů různých expertů Manfred Simon a pro velký zájem byla znovu vydána v upravené podobě v r. 2000.

Chci při této příležitosti poděkovat všem spolupracovníkům AGO, sekretariátu a členům MKOL za práci, která přispěla a přispívá k vytvoření stavu, kdy se lze v Labi koupat, konzumovat ryby a nacházet druhy organismů, které v nedávné historii zmizely a nyní se vracejí.

Přeji do další etapy práce MKOL – zejména v oblasti integrovaného plánování v povodí Labe – úspěchy a budu-li moci, pak se rád vynasnažím k činnosti MKOL i nadále přispět.

Milí čtenáři,
historii MKOL utvářelo v uplynulých 20 letech mnoho lidí. Ve snaze, aby ne všechno vymizelo z paměti, připravili pracovníci sekretariátu toto Zvláštní vydání Labe Elbe, které obsahuje nejen přehled základních údajů, ale také zcela osobní dojmy přímých účastníků. Všem, kteří nás při tom podpořili, bychom chtěli na tomto místě srdečně poděkovat. Obzvláštní dík patří panu Simonovi, který nám byl se svým nevyčerpatelným zdrojem podkladových materiálů a neúnavnou pamětí opět velkou oporou.

Doufáme, že jsme pro Vás, milí čtenáři, vybrali zajímavé informace a že se nám podařilo vykouzlit na tváři tu a tam i úsměv. Třeba jste si na některé příhody znovu vzpomněli, třeba vidíte ten či onen detail nyní zcela novýma očima.

Zároveň bychom Vám chtěli poděkovat za mimořádnou angažovanost, za četné náměty a návrhy řešení, zprostředkování užitečných kontaktů a vždy přátelskou a konstruktivní spolupráci. Těšíme se na další společná léta s Vámi!

Internationale Kommission zum Schutz der Elbe
Mezinárodní komise pro ochranu Labe
Sekretariat - Sekretariát
PF 1647/1648
39006 Magdeburg

Heide Jekel
vedoucí německé delegace

...zeptali jsme se...

Václav Dvořák
vedoucí české delegace

Z čeho máte zvlášť velkou radost?

Ze vzájemné důvěry a spolupráce mezi všemi státy v povodí Labe, zejména při implementaci evropské Rámcové směrnice o vodách. Založením MKOL vznikla funkční platforma pro soustavnou přeshraniční výměnu informací k projednávání odborných a strategických aspektů. Pravidelné styky mezi kolegy a kolegyněmi dotčených států vedly k vytvoření vzájemné důvěry a porozumění. Tím vznikla také síť kontaktů, která má pro praktickou práci velký význam. To všechno jsou důležité předpoklady pro úspěšnou mezinárodní spolupráci a nezbytný základ pro budoucí kooperaci.

Za povšimnutí stojí také konkrétní výsledky MKOL, jako je například mezinárodní část plánu oblasti povodí Labe, který jsme zpracovali ve stanoveném termínu a ve kterém jsme si stanovili podle mého názoru reálné, ale značně náročné cíle. Také Akční plán povodňové ochrany je důležitým společně zpracovaným podkladem pro přeshraniční ochranu před povodněmi. Bude užitečný pro začínající implementaci evropské směrnice o zvládání a vyhodnocování povodňových rizik. První akční program MKOL vedl k výraznému poklesu vnosů znečišťujících látek do povrchových vod. V řece i v povodí máme opět celou řadu různých druhů ryb.

Radost mám zejména z dlouhodobých výsledků dosahovaných při zlepšování stavu Labe a stavu vod v jeho povodí. Koncem 80. let 20. století patřilo Labe k nejvíce znečištěným řekám v Evropě. Nyní lze prokázat výrazně pozitivní vývoj jakosti vody v Labi i v jeho přítocích. V Labi se zvýšily koncentrace kyslíku, značně poklesly průměrné koncentrace těžkých kovů ve vodné fázi, stejně jako koncentrace organických látek. Významně se zvýšil počet druhů ryb, došlo k návratu lososa do přítoků Labe a zároveň došlo k výraznému zlepšení průchodnosti toku Labe pro migrující druhy. Konstruktivní a přátelská spolupráce se špičkovými odborníky jak německé tak české strany při řešení problémů umožnila společné zpracování mezinárodního plánu povodí Labe podle požadavků Rámcové směrnice o vodní politice na období do roku 2015. Do procesu přípravy plánu se aktivně zapojila i veřejnost jak na seminářích pro veřejnost a odborných konzultacích, tak i písemnými stanovisky. Vzájemná spolupráce je úspěšná a nepochybuji o tom, že přinese dobré výsledky i v budoucnu.

Co se dosud nepodařilo?

Otázku bych takto nepoložila. Zajisté je ještě několik výzev, kterým se budeme muset v budoucnu postavit, jako je například nakládání se sedimenty a odpovědi na dopady změny klimatu. Všechny problémy se však nedají vyřešit najednou. A MKOL dosáhla za 20 let své existence již hodně.

Ohledně dosud nedokončených aktivit jde spíše o jednotlivé dílčí záměry než o celkovou úroveň spolupráce, která je na velmi dobré úrovni. Realizace některých záměrů se postupem času ukazuje složitější než byl předpoklad při jejich zahájení a někdy proto dochází ke zpoždění. Jedním z příkladů by mohl být záměr vybudovat stabilní havarijní profil na Labi, který by měl sloužit v případě havarijního znečištění ropnými látkami k zabránění šíření znečištění do Spolkové republiky Německo. Tento záměr byl přijat již před řadou let a dosud se nám nepodařilo jej plně realizovat. I přes toto zpoždění však stále vyvíjíme úsilí stabilní havarijní profil zdárně dokončit.

Na co si rád(a) vzpomínáte?

Na setkání se svými kolegy a kolegyněmi z MKOL v posledních letech, která se konala na různých místech. Člověk se tak mohl dozvědět, jak velké a zajímavé toto povodí je, protože jsme se setkávali i v menších městech a mohli jsme si prohlédnout zařízení na tocích a v tocích přímo v místě. Touto cestou lze lépe porozumět významným problémům nakládání s vodami v povodí, jako je např. průchodnost vodních toků. Kromě toho máme při těchto zasedáních příležitost se vzájemně lépe poznat. Osobní styky jsou důležité pro harmonicky fungující struktury spolupráce. Pro mne je vždycky velice zajímavé, že se zúčastněné státy přes různý historický vývoj, různou mentalitu a různé způsoby vyjednávání doberou k rozumným společným řešením a přístupům. Ráda si ostatně vzpomínám na konzultace se zainteresovanou veřejností v rámci implementace Rámcové směrnice o vodách. Jednoznačně ukázaly potřebu diskuse a zájem zástupců zájmových sdružení a svazů ze všech oblastí činnosti MKOL.

Přestože jsem vedoucím české delegace v MKOL teprve od letošního roku, na činnosti MKOL jsem se podílel již v minulosti. Rád vzpomínám zejména na spolupráci s německými a českými kolegy při přípravě prvních kroků zaměřených na implementaci Rámcové směrnice pro vodní politiku v mezinárodním povodí Labe. Rámcová směrnice nabyla účinnosti v prosinci 2000 a Česká republika přistoupila k Evropské unii v květnu 2004. Na naší vzájemné spolupráci v této oblasti se tehdy proto podíleli také zástupci z ředitelství pro životní prostředí Evropské komise, aby usnadnili součinnost mezi kandidátskou zemí a členským státem EU. Upřímně si myslím, že v případě MKOL by tato součinnost probíhala na dobré úrovni i kdybychom byli odkázáni jen na dosavadní bilaterální spolupráci.

Které místo v povodí Labe patří k Vašim oblíbeným?

To je těžká otázka. V povodí Labe je tolik hezkých míst, měst a obcí, např. Lauenburg na Labi nebo Český Krumlov na Vltavě. Za velmi zajímavý považuji dnes nový rybí přechod na jezu Geesthacht, který je průchozí i pro jesetery.

V povodí Labe to je celá řada míst a pokud bych měl najít dvě místa od sebe co nejvzdálenější, pak to bude Šumava v jižních Čechách a oblast Cuxhavenu v Dolním Sasku na severu.

Co byste ihned změnil(a), kdybyste měl(a) kouzelnou hůlku?

Chtěla bych hned umět mluvit česky. Přímá komunikace má v mezinárodních komisích pro ochranu řek velký význam. V MKOL to jde většinou pouze pomocí tlumočníků.

Protože se zabýváme vodou, možná bychom měli využívat spíše služeb zlaté rybky. Kdyby nám zlatá rybka mohla pomoci, námět by se asi našel v podobě povodní, které jsou v zásadě mimo lidský dosah a jen omezeně lze usměrnit jejich dopad. Ostatní věci lze zařídit vlastními silami a proto máme MKOL!

Jak bude podle Vás vypadat Labe za 20 let?

Ekologická a chemická jakost vod se dále výrazně zlepší. Vodní toky v povodí budou lépe průchozí pro tažné ryby a další vodní živočichy. Populace lososů bude stabilní, už nebude třeba vysazovat novou násadu. V Labi žijí opět jeseteři, kteří se mohou v povodí opět rozmnožovat.

Na základě extrapolace dosavadního vývoje a spolupráce v MKOL doufám v Labe čisté, plné ryb, hojně využívané pro rekreaci a se sladěnými zájmy člověka a ochrany vod, což je úkol, který se bude objevovat asi trvale, nejen v příštích 20 letech.

Už jste se někdy koupal(a) v Labi?

Ne, ale na bezpečném místě bych to ráda někdy zkusila.

Pokud nemáme na mysli jen letošní rok a pokud k toku Labe přidáme také jeden z hlavních přítoků Labe, totiž Vltavu, tak ano. V Praze dosud na Vltavě existuje jedna klasická plovárna, známá pod názvem „Žluté lázně“. A to je místo, které jsem nejednou navštívil a vždy, když jsem sebral odvahu otužilce, jsem se ponořil do jejích chladných vod. Kromě toho čas od času jezdíme na Slapy, což je údolní nádrž na Vltavě s řadou míst zařazených mezi koupací oblasti podle směrnice o kvalitě vody ke koupání.

www.ikse-mkol.org
Pátek, 8. října 2010 Vydavatel: sekretariát MKOL č. 1

Zvláštní vydání Labe Elbe

Úvodní slovo prezidenta

Mezinárodní komise pro ochranu Labe (MKOL) oslavuje dnes, 8. října 2010, dvacet let své činnosti. To je pro nás příležitostí k ohlédnutí do minulosti prostřednictvím tohoto Zvláštního vydání LABE ELBE.

Mám radost, že se nám vedle odborných příspěvků podařilo získat ke krátkému rozhovoru také vedoucí delegací a k osobnímu ohlédnutí i předsedy hlavních pracovních skupin. Obzvlášť velkou radost mám také z příspěvků prvního prezidenta MKOL, pana Dr. Dietricha Ruchaye, který stál u zrodu Komise a pana RNDr. Pavla Punčocháře, CSc., který patří k služebně nejstarším členům MKOL.

Akční programy Labe, akční plán povodňové ochrany, naléhavá ekologická opatření, mezinárodní varovný a poplachový plán a mezinárodní plán povodí – to je jen malý výčet výsledků činnosti MKOL, které nás právem naplňují hrdostí. Spolu s dalšími opatřeními v Německu a České republice přispěly k regeneraci Labe a jeho přítoků.

Ve Zvláštním vydání LABE ELBE nemůže být samozřejmě znázorněno celé spektrum výsledků, a proto doporučuji všem, kdo mají zájem o více informací, naši závěrečnou zprávu o Akčním programu Labe za období 1996 – 2010, kterou u této příležitosti dnes rovněž uveřejňujeme. Můžete rovněž případně navštívit naše internetové stránky (www.ikse-mkol.org).

Samozřejmě budeme muset ještě některé problémy vyřešit a v budoucnu k nim budou přistupovat neustále nové výzvy, na které budeme společně hledat odpověď. I nadále je třeba snižovat vnosy těžkých kovů, specifických organických látek a živin. Doposud nevyřešený problém zatížených sedimentů chceme řešit koncepčně, ucelené a nikoliv jen bodově, nýbrž pokud možno na ploše celého povodí. Chceme zlepšit ekologickou průchodnost vodních toků pro ryby a další živočichy, snižovat riziko škod při povodních i riziko havarijního znečištění vod.

Práce v MKOL přinesla v průběhu let, i pro mne jako vedoucího delegace a prezidenta, hodně nového a zajímavého. Díky spolupráci s našimi kolegy z České republiky, Polska, Rakouska a EU v rámci MKOL se nám podařilo vytvořit atmosféru důvěry a pochopení pro přístupy a problémy našich partnerů, což jsou dva důležité předpoklady pro konstruktivní mezinárodní spolupráci. Na mne osobně velmi zapůsobila vysoká míra profesionality a angažovanosti, které mě zároveň v mnoha ohledech inspirovaly.

Před téměř třemi lety jsem převzal od svého váženého českého kolegy, pana RNDr. Františka Pojera funkci prezidenta v MKOL. Za pár týdnů, od roku 2011, se ujme předsednictví v Komisi na tři roky opět Česká republika. Přeji svému nástupci hodně úspěchů při zvládání budoucích úkolů a radost z této práce. Vývoj na Labi zůstane i v budoucnu na mém pracovním programu.

Na závěr bych chtěl vyslovit velké poděkování a maximální uznání všem, kdo se aktivně podíleli na práci nejen v minulosti, ale působí i dnes v delegacích, pracovních skupinách, podskupinách a skupinách expertů a v sekretariátu MKOL. Děkuji také všem, kdo sice nebyli přímo zapojeni do struktur MKOL, přesto však přímo či nepřímo sledovali a podporovali naše cíle a naši práci.

Dr. Fritz Holzwarth
prezident MKOL od 1. ledna 2008

Smlouva o založení Mezinárodní komise pro ochranu Labe podepsána 8. října 1990

20 let Mezinárodní komise pro ochranu Labe

Drážďany (MKOL). Dne 8. října 1990 byla v Magdeburku mezi Německem, tehdejší Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Evropským hospodářským společenstvím podepsána Dohoda o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe (MKOL). Byla to první mezinárodní smlouva, kterou Spolková republika Německo uzavřela po znovusjednocení.

Podle Dohody o MKOL je cílem: umožnit užívání vody, především umožnit získávání pitné vody z břehové infiltrace a zemědělské využívání vody a sedimentů, dosáhnout ekosystému, který bude co možná nejbližší přírodnímu stavu se zdravou četností druhů, trvale snižovat zatížení Severního moře z povodí Labe.

Po odborné stránce se MKOL zabývá těmito oblastmi: snižování zatížení odpadních vod, jakost vody, programy měření, ekologie, ochrana před povodněmi, ochrana před havarijním znečištěním vod a hydrologie. Práci Komise podporuje sekretariát MKOL se sídlem v Magdeburku.

Dne 22. prosince 2000, kdy nabyla účinnosti evropská Rámcová směrnice o vodách, získala ochrana vod v členských státech EU nové základy. Cílem této směrnice je dosáhnout do roku 2015 dobrého stavu u všech řek, jezer, pobřežních vod a podzemních vod.

Rámcová směrnice o vodách přinesla pro česko-německou spolupráci v rámci MKOL nové podněty. Společný a koordinovaný postup všech států ležících v jednom povodí nebyl v povodí Labe sice ničím novým, přesto však došlo k dalšímu posílení spolupráce České republiky a Německa s Rakouskem a Polskem, i když tyto dva státy nemají na toku Labe žádný podíl a na ploše povodí Labe se podílejí jen nepatrnou částí. Do spektra činností MKOL byla kromě toho zařazena nová témata - podzemní vody a ekonomické aspekty vodního hospodářství. V prosinci 2009 byl uveřejněn první mezinárodní plán povodí Labe. Je základem dalšího společného postupu států v povodí Labe do roku 2015 za účelem zlepšení stavu povrchových a podzemních vod.

Podpis Dohody o MKOL - primátor města Magdeburk, Dr. Polte, při pozdravném projevu

Dne 8. října 1990 podepsali na radnici v Magdeburku Laurens Jan Brinkhorst (generální ředitel ředitelství pro životní prostředí, jadernou bezpečnost a ochranu před katastrofami Evropského společenství), Josef Vavroušek (ministr a předseda Federálního výboru pro životní prostředí České a Slovenské Federativní Republiky), Klaus Töpfer (spolkový ministr životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů Spolkové republiky Německo) a Alois Jelonek (velvyslanec ve Spolkovém ministerstvu zahraničí Spolkové republiky Německo) - viz foto zleva doprava - „Dohodu o MKOL“. Byla to první mezinárodní smlouva, kterou uzavřela Spolková republika Německo po znovusjednocení a první úmluva České a Slovenské Federativní Republiky uzavřená s Evropským společenstvím.

Základní informace

Labe je významná evropská řeka. Od pramene v Krkonoších na území České republiky po ústí do Severního moře na území Německa měří tok Labe 1094 km. Jeho povodí se rozprostírá na ploše 148 268 km². Po Dunaji, Visle a Rýně je Labe čtvrtým největším povodím střední Evropy. Spolková republika Německo se na této ploše podílí z 65,5 % a Česká republika z 33,7 %. Na Polsko připadá 0,2 % a na Rakousko 0,6 % z celkové plochy povodí. V povodí Labe žije téměř 25 miliónů obyvatel. Největší města jsou Berlín, Hamburk a Praha.

Největší přítoky Labe jsou Vltava, Sála (Saale), Havola (Havel), Mulde, Ohře a Černý Halštov (Schwarze Elster).

Koncem 80. let minulého století patřilo Labe k nejvíce znečištěným řekám v Evropě. Do Labe se vypouštěly nedostatečně čištěné odpadní vody z chemického, papírenského, farmaceutického, kovozpracujícího a textilního průmyslu z průmyslových center NDR (Halle-Lipsko, Bitterfeld, Drážďany) a Československa (Ústí nad Labem, Pardubice). Čistírnu odpadních vod mělo jen několik velkých měst. Společenský převrat ve východní Evropě v roce 1989 znamenal pro Labe záchranu na poslední chvíli.

Pozdravný projev prvního prezidenta MKOL

Srdečně blahopřeji k 20 letům MKOL / IKSE

Dietrich Ruchay

Dne 8. října 1990, několik dnů po opětném sjednocení Německa dne 3. října, podepsali zodpovědní ministři České a Slovenské Federativní Republiky, Josef Vavroušek, Spolkové republiky Německo, Klaus Töpfer, a příslušný generální ředitel Evropského společenství Laurens Jan Brinkhorst v Magdeburku Dohodu o Mezinárodní komisi pro ochranu Labe / Internationale Kommission zum Schutz der Elbe (MKOL / IKSE).

Komise začala pracovat bezprostředně po podepsání smlouvy. Pro tento účel byl v Magdeburku zřízen sekretariát pod vedením dnes bohužel již zesnulého kolegy Jiřího Hannsmanna. Vzápětí bylo třeba najít a zaměstnat dobré pracovníky, a to jak pro odbornou koordinaci, tak i pro vzájemné jazykové porozumění. Rád vzpomínám na některé přijímací pohovory. Setkali jsme se s vysoce motivovanými kolegyněmi a kolegy, kteří hledali nejen práci, ale chtěli také pomoci ke stabilizaci a zlepšení situace na Labi. Nebyly ani žádné národnostní výhrady, všichni chtěli spolupracovat s kolegyněmi a kolegy z bývalého Československa nebo z Německa. Velice rychle se vytvořilo velmi přátelské pracovní prostředí, nikdo se nesnažil získat osobní výhody, všichni chtěli dosáhnout společných úspěchů. Vždycky jsem rád jezdil z Bonnu na Rýně na pracovní porady do Magdeburku na Labi. Práce nás stmelovala.

Bezprostředně po podpisu mezinárodní smlouvy zahájilo pod zastřešením MKOL svou činnost šest mezinárodních pracovních skupin. Byla to napínavá a zároveň rozbouřená doba. Konečně se otevřely hranice od pramene Labe v Krkonoších až po ústí Labe/Elbe do Severního moře, konečně si mohli odborníci vyměňovat zkušenosti bez jakýchkoliv omezení. Ale ukazovaly se i obrovské úkoly. V roce 1990 se například účastníci třetí Mezinárodní konference o ochraně Severního moře vyjádřili o Labi jako o největším problému pro sanaci Severního moře. Přitom nebyly k dispozici vůbec žádné spolehlivé údaje o látkovém znečištění Labe. Chybělo použitelné zdokumentování stavu jako základ pro perspektivní akční programy. Na první pohled se sice ukazovalo, že vodní toky zde mají výrazně lepší ekologickou strukturu než v jiných evropských povodích, ale i toto se muselo zdokumentovat a prověřit, aby bylo možno zabezpečit jejich zachování a další rozvoj. Záhy se také ukázalo, že obrovské problémy jsou v oblasti ochrany před povodněmi, které se rovněž musely řešit.

Ale jedno po druhém:

- Především se musel schválit mezinárodní program měření ke zdokumentování vývoje látkového znečištění. Zprvu to bylo 17 měrných profilů na Labi, dnes je jich na Labi a v jeho povodí celkem 19. Systematicky se sleduje velký počet ukazatelů, data se vyhodnocují a uveřejňují, takže každý zájemce má možnost si udělat sám představu o vývoji situace.
- Na základě naměřených hodnot a inventarizace vypouštěných znečišťujících látek byl už v roce 1992 předložen „První akční program (Naléhavý program) ke snížení odtoku škodlivých látek v Labi a jeho povodí“, který se podařilo do roku 1995 také splnit. Na tento program navázal v roce 1996 Akční program Labe

Pokračování na str. 2

Dr.-Ing. E.h. Dietrich Ruchay h. c. byl v době od 8. 10. 1990 do 14. 9. 1992 (ratifikace Dohody o MKOL) prozatímním prezidentem a v době od 14. 9. 1992 do 31. 12. 1996 a od 1. 1. 1999 do 31. 12. 2001 prezidentem MKOL.

Pokračování ze str. 1

pro období 1996 - 2010. Zprávy o realizaci obou těchto akčních programů byly předkládány a uveřejňovány každé dva roky.

• Vzhledem k tomu, že havárie s nebezpečnými znečišťujícími látkami se nedají i přes rozsáhlá preventivní opatření nikdy zcela vyloučit, byl již v roce 1991 zpracován Mezinárodní varovný a poplachový plán Labe, který byl průběžně aktualizován. Tento plán se také opakovaně testuje a provádějí se analýzy jeho nedostatků. Kromě toho byla předložena doporučení pro prevenci havárií, bezpečnost technických zařízení a zdolávání havárií.

• Roku 2000 vstoupila v platnost Rámcová směrnice o vodách, která se týká všech povrchových a podzemních vod v EU. Od té doby probíhá koordinace spolupráce v povodí Labe pod zastřešením MKOL. Zde spolupracují vedle smluvních států České republiky a Německa také Rakousko a Polsko. Zde se zpracovávají, schvalují a předkládají všechny nezbytné zprávy.

• Význam hydrologie a ochrany před povodněmi v povodí Labe byl dramaticky vyzdvižen v důsledku událostí v srpnu 2002. Komise sice na základě „Strategie povodňové ochrany v povodí Labe“ ze dne 23. 10. 1998 zpracovala a uveřejnila „Zmapování stávající úrovně povodňové ochrany v povodí Labe“, avšak až ve světle velké povodně v roce 2002 bylo možno vypracovat příslušný akční program ke zvládání rizik, který vstoupil v platnost v říjnu 2003. O pokroku, kterého bylo od té doby v této oblasti dosaženo, bylo uveřejněno několik zpráv. Dosavadní aktivity bude nyní třeba začlenit do implementace směrnice o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik.

• V neposlední řadě je nutno se zmínit i o sledování struktur biotopů Labe v rámci MKOL. V roce 1993 byl k této problematice publikován program „Naléhavá ekologická opatření k ochraně a zlepšení biotopních struktur Labe“ a v roce 1994 „Ekologická studie k ochraně a utváření vodních struktur a břehových zón Labe“. Výjimečný ráz přírodní krajiny kolem Labe se podařilo zdokumentovat v publikaci MKOL „Labe – cenný přírodní klenot Evropy“.

Mezinárodní komise pro ochranu Labe odvedla v uplynulých 20 letech velký kus kvalitní práce. Dosáhla účtyhodných výsledků nejen pro lidi a ekosystém v povodí Labe, ale přispěla i k tomu, že se lidé, žijící v tomto středoevropském regionu, po dlouhé době umělého rozdělení opět sblížili, že si lépe rozumějí a jsou ochotni si navzájem pomáhat. Za to si dnes zaslouží ti, kteří se v uplynulých 20 letech intenzivně podíleli na práci v sekretariátu, v pracovních skupinách Komise a v delegacích MKOL, upřímné poděkování. Zároveň nám všem přeji, aby i budoucí práce pokračovala v tomto smyslu na základě vzájemné důvěry a se zaměřením na dosažení dobrých výsledků.

Již na prvním zasedání MKOL dne 8. října 1990, bezprostředně po podpisu Dohody o MKOL, byly vytvořeny níže uvedené pracovní skupiny a schváleny jejich mandáty: Akční program Labe ke snížení odtoků škodlivých látek (AP), Programy měření a průzkumu (M), Havarijní znečištění vod (H), Výzkum Labe (F), Právní a organizační otázky (R), Ochrana a utváření vodních struktur a břehových zón (O).

V letech 1991 až 1993 byly vytvořeny další pracovní skupiny a podskupiny (viz organizační schéma z roku 1994).

Poté, co se čtyři státy v povodí Labe – Česká republika, Německo, Rakousko a Polsko – v roce 2000 dohodly na tom, že mezinárodní spolupráce při implementaci Rámcové směrnice o vodách bude probíhat pod zastřešením MKOL, byla těmto novým požadavkům uzpůsobena i struktura a způsob práce (viz organizační schéma z roku 2010).

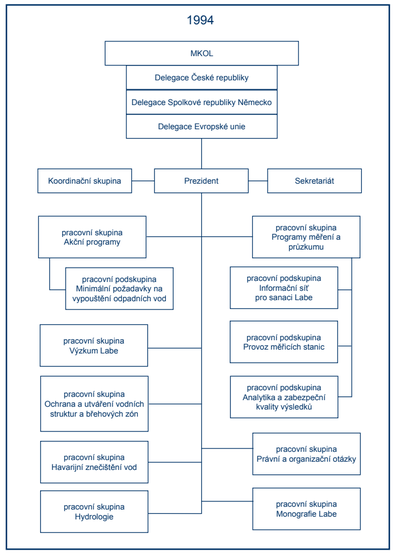

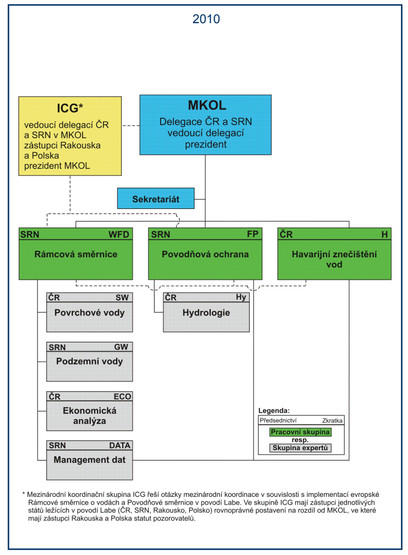

* Mezinárodní koordinační skupina ICG řeší otázky mezinárodní koordinace v souvislosti s implementací evropské Rámcové směrnice o vodách a Povodňové směrnice v povodí Labe. Ve skupině ICG mají zástupci jednotlivých států ležících v povodí Labe (ČR, SRN, Rakousko, Polsko) rovnoprávné postavení na rozdíl od MKOL, ve které mají zástupci Rakouska a Polska statut pozorovatelů.

Rámcová směrnice o vodách

KRÁTKÉ OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE…

Dne 22. prosince 2000 vstoupila v platnost směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES, která se zkráceně označuje jako Rámcová směrnice o vodách.

Cíl této směrnice – tj. dosáhnout dobrého stavu vod – nebyl pro MKOL ničím novým. Vždyť právě snaha o zlepšení stavu Labe vedla k jejímu založení v roce 1990. A již rok poté MKOL přijala na období 1992 – 1995 „První akční program (Naléhavý program) ke snížení odtoku škodlivých látek v Labi a jeho povodí“, který řešil nejnaléhavější problémy v oblasti bodových zdrojů znečištění. Na něj pak navázal „Akční program Labe“, který se zaměřil na další opatření v letech 1996 – 2010. Ten již nesledoval pouze zlepšení kvality vody, ale usiloval i o dosažení ekosystému, který bude co možná nejbližší přírodnímu stavu.

Právě tento přístup je společný s Rámcovou směrnicí o vodách. A společný je také princip spolupráce zemí při koordinaci plánování a realizaci opatření, který je logickým důsledkem obecné pravdy, že voda nezná hranic.

Akční program Labe byl výrazem snahy České republiky a Německa společně zlepšit stav Labe. Po vstupu České republiky a Polska do Evropské unie v roce 2004 je Rámcová směrnice o vodách závaznou pro všechny státy v povodí Labe. Její naplňování navázalo v oblasti povrchových vod na Akční program Labe, který byl v roce 2010 ukončen závěrečnou zprávou.

CESTA K PRVNÍMU MEZINÁRODNÍMU PLÁNU OBLASTI POVODÍ LABE

Státy v povodí Labe se v roce 2000 dohodly, že budou požadavky Rámcové směrnice o vodách naplňovat v rámci MKOL prostřednictvím mezinárodní koordinační skupiny ICG. Pro podporu mezinárodní koordinační skupiny ICG byla v roce 2001 zřízena pracovní skupina WFD a v dalších letech postupně vznikly její skupiny expertů.

Plán povodí a program opatření – to jsou základní dokumenty plánování v oblasti vod podle Rámcové směrnice o vodách, které musely být zveřejněny do konce roku 2009. Jejich obsah a proces, vedoucí k jejich zpracování, jsou pevně dány. Státy v povodí Labe se dohodly, že bude zpracován jeden společný plán povodí – Mezinárodní plán oblasti povodí Labe. Tento plán obsahuje společnou „část A“ se souhrnnými informacemi a dohodnutými cíli na mezinárodní úrovni a dále „části B“ – národní plány povodí, které řeší detailní postup na národní úrovni. Národní plány povodí, stejně jako programy opatření státy zpracovaly samostatně ve vlastní odpovědnosti. Společná část plánu povodí je pak výsledkem jednání v pracovní skupině WFD a jejích skupinách expertů a odsouhlasení v mezinárodní koordinační skupině ICG.

Při přípravě plánu povodí hrály důležitou roli také připomínky veřejnosti. Vedle připomínkových řízení daných Rámcovou směrnicí o vodách MKOL organizuje Mezinárodní labské fórum a další podpůrná setkání s uživateli vody.

HLAVNÍ VÝSLEDKY NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

Na mezinárodní úrovni se podařilo dohodnout cíle pro ekologickou průchodnost vodních toků a snížení obsahu živin a znečišťujících látek. Na Labi a 40 vytipovaných významných přítocích se dnes nachází přibližně 550 příčných překážek, které jsou neprostupné pro ryby a jiné vodní organismy.

Do roku 2015 by z tohoto množství mělo být zprůchodněno více než 160 překážek, zbytek pak postupně do roku 2027.

Snížení vnosu živin a znečišťujících látek lze dosáhnout pouze pomocí opatření v celém povodí Labe.

Živiny, které pocházejí převážně ze zemědělství, jsou problémem především pro kvalitu pobřežních vod. Aby pobřežní vody dosáhly dobrého stavu, je nutné vnos živin snížit o 24 % oproti roku 2006. Toho lze ale dosáhnout pouze postupně do roku 2027. Očekává se, že do konce roku 2015 bude vnos dusíku snížen o 6,4 % a vnos fosforu o 9,2 %. Pro povodí Labe byly dále stanoveny znečišťující látky nadregionálního významu a míra jejich snížení oproti roku 2006, která je potřebná k dosažení dobrého stavu. Tyto látky většinou pocházejí z dřívějších vnosů a jsou vázány hlavně na sedimenty. To způsobuje velké problémy při nakládání se sedimenty, zejména ve slapovém úseku Labe. Současné vnosy znečišťujících látek jsou výrazně nižší.

Koho zajímají další podrobnosti, může si na stránkách MKOL stáhnout část A Mezinárodního plánu oblasti povodí Labe nebo informační list, který shrnuje hlavní body plánu.

JAK DÁL…

Po zveřejnění prvního Mezinárodního plánu oblasti povodí Labe a programů opatření nastává období jejich realizace. Ke konci roku 2012 musí státy podat Evropské komisi zprávu o dosaženém pokroku při provádění programu opatření. Je to však i období přípravy plánu povodí a programu opatření na druhé plánovací období 2016 – 2021. Požadavky Rámcové směrnice o vodách jsou doplňovány a zpřesňovány novými souvisejícími směrnicemi, např. o normách environmentální kvality nebo k technickým specifikacím chemické analýzy a monitorování stavu vod. Také se vyvíjejí představy Evropské komise o struktuře a obsahu dat předávaných státy. To vše bude muset být zohledněno i při koordinaci prací na mezinárodní úrovni. V plánu povodí jsou identifikovány problémy, které je ještě nutno řešit. Jde o stanovení zásad pro management dnových splavenin a sedimentů, management množství vod a také údržbu vodních toků. Pro tyto úkoly jsou konstituovány skupiny expertů s časově omezeným mandátem.

Například v oblasti sedimentů zahájila činnost příslušná skupina již v září 2009 a v oblasti údržby vodních toků v září 2010. Skupina pro management množství vod by měla zahájit práce začátkem roku 2011. Vedle doporučení těchto skupin budou v druhém plánu povodí muset být také zohledněny poznatky z výzkumných projektů o změnách klimatu a stručné body se směrnicí o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik.

MKOL bude i nadále věnovat pozornost zapojení veřejnosti do procesu realizace stávajícího a přípravy nového plánu v rámci již zmíněného Mezinárodního labského fóra. O výsledcích prací bude veřejnost informována na internetových stránkách MKOL nebo prostřednictvím informačních listů, které jsou vydávány u příležitosti ukončení významných etap při plnění úkolů Rámcové směrnice o vodách.

ROLF-DIETER DÖRR, PŘEDSEDA PRACOVNÍ SKUPINY WFD 20 LET MKOL - TÉMĚŘ 20 LET PRAŽSKÉ SPOLUPRÁCE

Být předsedou pracovní skupiny je, jak už samo slovo vyjadřuje, spojeno zpravidla s prací. V mnoha případech to znamená také práci navíc, kterou je potřeba udělat vedle běžných, často jen rutinních prací. 17 let zpátky ve funkci předsedy pracovní skupiny AP a po zavedení Rámcové směrnice o vodách i pracovní skupiny WFD mi však bylo dobrým ponaučením. Funkce předsedy umožňuje být tvůrčí, být prostředníkem a navazovat osobní kontakty, ba dokonce i přátelské vztahy. Kdybych nedělal práci předsedy pracovní skupiny, co bych dnes asi věděl o České republice, co o řadě velice milých kolegyň a kolegů? A jak je to s praxí? Pracovat musí v prvé řadě pracovníci sekretariátu. Musí připravovat podklady a následně je vyhodnocovat, musí prezentovat dokumenty zralé pro usnesení a především – a to je jediná kapka hořkosti na MKOL – musejí působit jako jazykoví prostředníci. Přátelství se daří i bez společného jazyka, služební jednání je však odkázáno na jednoznačné vyjadřování. Je neřér vyzvedávat jednotlivé osoby, ale přesto musím říct, že bez Manfreda Simona, bez Pavla Knotka bych tak dlouho nevydržel. Oběma dvěma bych chtěl v zastoupení za celý sekretariát poděkovat. Předseda pracovní skupiny, i to je obsaženo v tomto slovním spojení, není bez své skupinu ničím. Za 17 let se vystřídalo hodně členů, přišli noví vedoucí delegací. Všichni mi však práci předsedy usnadňovali, i za to bych chtěl srdečně poděkovat všem bývalým i současným členům pracovní skupiny. Nyní odstupuji ze své funkce a přeji svému nástupci hodně úspěchů. Doufám, že tyto řádky budou pro předsedy pracovních skupin podnětem pro dlouhá a úspěšná léta v této funkci.

Váš

Rolf-Dieter Dörr

Ochrana před povodněmi

V povodí Labe se podobně jako v ostatních hustě osídlených oblastech potýkáme s nedostatkem prostoru pro řeky, který by umožňoval přirozené odtokové poměry za povodňových průtoků. Vždyť v původních záplavových oblastech podél Labe žije 0,5 mil. obyvatel, nemluvě o průmyslu, zemědělství a s tím související infrastruktuře. Proto MKOL zpracovala již v roce 1998 na základě analýz vzniku povodní strategii povodňové ochrany a v roce 2001 následovalo zmapování stávající úrovně povodňové ochrany. Tyto dokumenty a zkušenosti z katastrofální povodně v roce 2002 byly základem pro „Akční plán povodňové ochrany v povodí Labe“, který je od roku 2003 nepostradatelným základem česko-německé spolupráce v oblasti realizace ochrany před povodněmi a protipovodňové prevence v povodí Labe.

Hlavními cíli Akčního plánu jsou posílení schopnosti krajiny zadržovat vodu v ploše povodí, v korytech toků a v údolních nivách, ochrana ohrožených oblastí pomocí technických opatření, snižování potenciálu škod v ohrožených oblastech především na základě zmapování povodňových rizik, zdokonalování předpovědních a hlásných povodňových systémů, informovanost a zvyšování povědomí veřejnosti o riziku povodní.

Účinnost již realizovaných opatření prověřila povodeň na jaře 2006, která je svým objemem srovnatelná s povodní z roku 2002. V Dolním Sasku, Šlesvicku-Holštýnsku a Meklenbursku-Předním Pomořansku dokonce překročily vodní stavy na Labi hodnoty dosažené v roce 2002. Na toku Labe a na všech větších přítocích (s výjimkou Černého Halštrovu) se vyskytovaly dlouhotrvající povodně, přičemž zčásti docházelo ke střetu kulminací povodňových vln (např. Sály a Labe). Manipulací na vodních nádržích na Vltavě a na Ohři se ale podařilo zabránit souběhu kulminací významných přítoků v horní části povodí Labe.

Při návrhu a realizaci preventivních protipovodňových opatření je usilováno o to, aby tato opatření pokud možno napomáhala i k dosažení dobrého ekologického stavu vodních útvarů v souladu s Rámcovou směrnicí o vodách. Jedná se zejména o vhodné využití a napojení údolních niv (např. oddálení ochranných hrází od toku) či o zadržování vody v krajině (protierozní opatření, revitalizace drobných vodních toků). Například bylo navrženo 18 možných lokalit pro oddálení ochranných hrází na Labi s retenčním územím více než 2 700 ha, z toho bylo obnoveno již 560 ha.

Možnosti přirozené retenční schopnosti krajiny jsou však omezené a prostřednictvím technických protipovodňových opatření je možné zajistit ochranu potenciálně ohroženého území jen do určité míry (např. dle charakteru území na povodně, vyskytující se v dlouhodobém průměru jednou za 20, 50 či 100 let). Proto je velmi důležitou součástí navrhovaných opatření snižování potenciálu škod v ohrožených oblastech a zdokonalování předpovědních povodňových systémů. V těchto případech hraje významnou roli, že se podařilo docílit vysoké úrovně transparentnosti dat o průtocích, stavech vody ve vodních nádržích a aktuálních předpovědích, která jsou volně přístupná odborné i široké veřejnosti na internetu. Společným úsilím bylo možné prodloužit dobu předpovědi pro Labe v Drážďanech z 36 na 60 hodin.

V případě, že rozsah povodní překročí úroveň ochrany, je možné včasným varováním zabránit především ztrátám lidských životů i omezit materiální škody.

Navržená opatření a vyhodnocení jejich účinnosti jsou obsažena v publikacích dostupných v tištěné (sekretariát MKOL) i v digitální (internetové stránky MKOL) podobě.

Nedílnou součástí ochrany před povodněmi je vyhodnocování mimořádných povodňových situací. Byly zpracovány podrobné dokumentace povodní na Labi v srpnu 2002 i na jaře 2006.

Důležitým základem prevence před povodněmi jsou společná kompatibilní data hydrologických charakteristik Labe a jeho významných přítoků. V rámci MKOL jsou každoročně zpracovávány tabulky hodnot průtoků. Na jejich základě lze jednotnými metodikami odvozovat charakteristiky maximálních i minimálních průtoků v podélném profilu Labe. Od roku 2008 je věnována pozornost také malým průtokům, především s ohledem na možné dopady předpokládané změny klimatu.

Dne 26. 11. 2007 vstoupila v platnost Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/60/ES o vyhodnocování a zvládání povodňových rizik (Povodňová směrnice). Tato směrnice klade, podobně jako Rámcová směrnice o vodách, důraz na komplexní přístup k ochraně před povodněmi z pohledu celého povodí. Od roku 2007 probíhá pod zastřešením MKOL koordinace úkolů vyplývajících z Povodňové směrnice pro státy v povodí Labe na mezinárodní úrovni.

MARTIN ŠOCHER, PŘEDSEDA PRACOVNÍ SKUPINY FP POVODEŇ NA LABI A KONEC V NEDOHLEDNU?

Pracovní skupina Povodňová ochrana (FP) MKOL si naplánovala na konec března 2006 důležitý odborný termín.

V rámci společného workshopu s Českým hydrometeorologickým ústavem (ČHMÚ), Výzkumným ústavem vodohospodářským T. G. Masaryka, podniky Povodí Labe a Povodí Vltavy měl být představen a vyhodnocen účinek kaskády údolních nádrží na Vltavě na zadržování povodní v povodí Labe.

Delegace si byly sice vědomy toho, že Vltavská kaskáda může kulminační průtok účinně ovlivnit, ovšem německé delegaci nebylo jasné, do jak velké povodně a jak daleko se toto ovlivnění projeví až v Německu. Proto byly očekávání členů pracovní skupiny poměrně vysoké, neboť získané poznatky měly být diskutovány na pravidelné poradě pracovní skupiny bezprostředně po tomto workshopu, a to i s ohledem na zpracování zprávy k „Akčnímu plánu povodňové ochrany v povodí Labe“ MKOL. Již před termínem těchto setkání varovali hydrologové před významnou jarní povodní na Labi. Vysoké zásoby sněhu v celém povodí a blížící se teplá fronta s vydatnými srážkami nevěstily nic dobrého. Na workshopu se na základě obsáhlé dokumentace českých kolegů intenzivně analyzovala manipulace na Vltavské kaskádě a její dosah. Zejména je třeba vyzdvihnout dva významné poznatky:

1. Vltavská kaskáda může efektivně a bezpečně transformovat povodňovou vlnu na Vltavě až do 25-letých průtoků.

2. Účinnost kaskády sahá daleko za soutok Vltavy s Labem, a to až do Saska.

Již během workshopu se šíří mezi účastníky určitý neklid, protože předpovídaná povodeň se začala utvářet v celém povodí. ČHMÚ poskytl pro workshop a pracovní skupinu svou zasedací místnost, takže kolegové se mohli krátkou cestou zapojit do svých každodenních povinností.

Také u ostatních členů pracovní skupiny se rozezvonily mobilní telefony a vlastní program jednání překrývají informace o vodních stavech a průtocích. Pro saského zástupce v pracovní skupině FP, který je zároveň jejím předsedou, byly informace o aktuální situaci a vlivu Vltavské kaskády zvlášť důležité, protože se bezprostředně promítaly do práce krizového štábu při saském ministerstvu vnitra. S pokračující povodní „erodovala“ také pracovní skupina, jelikož jak čeští kolegové, tak i předseda spěchali na svá pracoviště, kde byli zapojeni do příslušných štábů. Všem účastníkům workshopu bylo v tomto okamžiku jasné: Při předpovídaném vývoji hydrometeorologické situace, manipulaci na Vltavské kaskádě a při zabezpečení a zajištění identifikovaných rizikových míst by mělo být možné snížit riziko povodně v povodí na minimum. Přestože objemově byla povodeň na jaře 2006 obdobná jako povodeň v roce 2002, nenastaly u této povodně způsobené oblevou zdaleka takové kulminace jako tehdy.

Povodeň v roce 2006 vedla k dalšímu stmelení pracovní skupiny FP, prohloubení odborných kontaktů a větší intenzitě přímé komunikace. To se osvědčilo i při povodni v srpnu 2010, ale to je už jiný příběh.

Prevence před haváriemi a poplachový systém

Pro vodní toky v intenzivně využívané kulturní krajině povodí Labe představují havarijní úniky znečišťujících látek související s aktivitami člověka (průmysl, zemědělství, doprava atd.) významné riziko. Proto bylo jedním z prvních kroků MKOL zpracování „Mezinárodního varovného a poplachového plánu Labe“ a příprava doporučení pro oblast havarijní prevence, bezpečnosti technických zařízení a zdolávání havárií.

TRANSPARENTNÍ A VČASNÉ INFORMOVÁNÍ

Mezinárodní varovný a poplachový plán Labe je již od roku 1991 zárukou jednotného a včasného přenosu informací o místě, čase a rozsahu havarijního znečištění vod v povodí Labe. Mimořádný význam má zejména v případě havárií, přesahujících státní hranice. Jeho strukturu tvoří 5 center, z toho je jedna v České republice (Hradec Králové) a 4 v Německu (Drážďany, Magdeburk, Postupim a Hamburk). Od roku 1996 došlo v povodí Labe k více než 200 případům havarijního znečištění vod, které splňovaly kritéria pro rozeslání hlášení. Akceschopnost systému je ověřována při pravidelných testováních.

Od roku 2004 jsou hlášení Mezinárodního varovného a poplachového plánu Labe doplňována prognózou šíření vln škodlivých látek s využitím Poplachového modelu Labe, který umožňuje simulovat postup látek, které v důsledku havárie (např. dopravní nehoda, poškozené potrubí, porucha průmyslového zařízení) unikly do Labe, a odhadnout dobu dotoku, trvání a maximální koncentrace vlny škodlivých látek na profilech pod místem havárie.

Prognóza dává postiženým subjektům níže na vodním toku možnost, aby v případě havárie zahájily včas opatření k zamezení, resp. k minimalizaci následných škod (přerušení či omezení odběrů vody v čase průchodu škodlivých látek daným profilem). Například při kyanidové havárii v lednu 2006 na horním toku Labe bylo s využitím výstupů modelu možné navýšením odtoku z Vltavské kaskády naředit znečištění v toku Labe tak, že pod soutokem Vltavy s Labem již nedocházelo k úhynu ryb a limit pro přípustné znečištění celkovými kyanidy pro pitnou vodu nebyl v hraničním profilu překročen.

Rychlost postupu vlny znečišťujících látek tokem Labe velmi výrazně ovlivňují aktuální průtoky. Při průměrném průtoku potřebuje vlna znečišťujících látek na celé délce úseku zahrnutého do Poplachového modelu (cca 830 km - od profilu Němčice po jez Geesthacht) 14 dnů. Tato doba se při průměrném minimálním průtoku prodlužuje na více než 40 dnů a v případě průměrných maximálních průtoků snižuje na pouhých 7 dnů. Díky úzké česko-německé spolupráci se podařilo vytvořit podpůrnou online dostupnou databázi aktuálních hodnot průtoků přizpůsobenou potřebám Poplachového modelu.

Pro zajištění dostatečné přesnosti výpočtů byla provedena kalibrace modelu dle výsledků pokusů se značkovací látkou, kdy se do toku vypustí známé množství neškodné snadno zjistitelné látky a její postup tokem (čas, koncentrace) se detailně monitoruje. V roce 2010 byly zahájeny práce na rozšíření modelu o největší přítoky, v první fázi se jedná o Vltavu a Sálu.

DALŠÍ OBLASTI PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

V letech 1993 – 2004 zpracovala Mezinárodní komise pro ochranu Labe 10 doporučení pro oblast havarijní prevence, bezpečnosti technických zařízení a zdolávání havárií, která byla implementována do právního řádu České republiky a Spolkové republiky Německo.

V roce 1995 MKOL zpracovala katalog opatření k zamezení havarijního znečištění vod v povodí Labe, který obsahuje souhrn nejdůležitějších možností ochrany před haváriemi a opatření k zamezení nebezpečných situací.

V roce 2007 MKOL aktualizovala Seznam potenciálně nebezpečných zařízení pro jakost vody v povodí Labe, ve kterém je obsaženo celkem 126 zařízení (29 v ČR a 97 v SRN). Tento seznam je důležitým informačním zdrojem pro Poplachový model Labe.

ČR a SRN úzce spolupracují při vyhodnocování významných havarijních znečištění s přeshraničním dosahem a při zvládání havárií v hraničním úseku Labe (příprava stabilního havarijního profilu k zachycování ropného znečištění, společná cvičení).

JIŘÍ BÁLEK, PŘEDSEDA PRACOVNÍ SKUPINY H GRATULACE K 20. VÝROČÍ ZALOŽENÍ MKOL/IKSE

Upřímně musím říct a taky napsat, že je mi nesmírnou cí a taky potěšením, že mohu pogratulovat Mezinárodní komisi pro ochranu Labe (MKOL/IKSE) k tak významnému jubileu, jakým je 20. výročí jejího založení.

Dvacetileté slečně se obvykle přeje hodně lásky, štěstí a úspěch v životě. Dvacetileté „Komisi“ přeji do dalších let, aby si udržela vysoký mezinárodní kredit a přirozenou autoritu, kterou si získala, aby si odborná, ale i laická veřejnost vždy pod pojmem MKOL/IKSE představovala vysoce odborné grémium, které řeší na mezinárodní úrovni strategické vodohospodářské problémy povodí Labe v celém svém komplexu, grémium, které není zatížené zbytečnou byrokracií a jehož práce bude dál přinášet hmatatelné výsledky tak, jak tomu je tomu doposud. Taky přeju, aby se i do budoucna dařilo to, co zdaleka není samozřejmostí, totiž, aby v pracovních skupinách i na zasedáních panovaly dál tak korektní a přátelské vztahy mezi německými a českými odborníky jako teď.

Nyní bych si dovolil trochu osobního zamyšlení, ostatně těch 20 společných let života k tomu přímo vybízí. Bilanci splněných a nesplněných úkolů, doufám, podají jiní.

K podpisu Dohody o MKOL/IKSE tehdy dne 8. října 1990 zasedli v Magdeburku vysocí představitelé nově sjednoceného Německa, nově vzniklé České a Slovenské Federativní republiky a Evropského hospodářského společenství. Byla to tedy událost vpravdě historická.

Od toho dne uplynulo v Labi z Čech do Severního moře hodně vody a nám uběhlo hodně času. Tok řeky je nekonečný. Život lidský je jen epizodou v toku času a vody. Je tedy dvacet let hodně nebo málo? Je to velmi relativní. My pamětníci, jsme za tu dobu poněkud zestárli, řeka Labe se však proměnila k nepoznání. Ze špinavé a smradlavé „stoky Čech“ se změnila v krásnou živoucí řeku s obdivuhodnou přírodou kolem.

Myslím, že nikdo před těmi 20 lety nevěřil, že se v tak historicky krátkém čase podaří dosáhnout tak výrazného zlepšení kvality vody v Labi. Není to samozřejmě jen zásluhou MKOL. Ten přece nemá žádnou nařizovací pravomoc. Svojí autoritou ale v tom sehrál nesporně významnou roli, zejména v České republice a v nových spolkových zemích SRN.

V posledních letech jsme si nastavili oproti dřívějším kritériím kvality vody a hodnocení jejího biologického stavu laťku ještě výš. Rozhodně je dál co zlepšovat. Problematika starých zátěží a škodlivin vázaných na říční sedimenty si určitě do budoucna zaslouží větší pozornost.

Také statistika havarijních případů znečištění vody v Labi a jeho přítocích se úplně změnila. Závažné ropné havárie s přeshraničním dopadem a havárie provázené úhynem ryb jsou nyní naprostou výjimkou. Ale i počty ostatních případů, které splňují kritéria pro hlášení prostřednictvím Mezinárodních hlavních varovných center podle Mezinárodního varovného a poplachového plánu Labe jsou nesrovnatelně se stavem před 20 lety.

Na tomto místě bych se rád rozepsal podrobně o celé té pestré paletě „Doporučení“ v oblasti protihavarijní prevence, o novelách Mezinárodního varovného a poplachového plánu Labe, které pracovní skupina „Havarijní znečištění vod“ vypracovala, o Poplachovém modelu Labe a celé řadě dalších projektů, které provázela, ale tady na to, bohužel, není prostor a ani by se to vlastně při tak slavnostní příležitosti nehodilo.

Jsem moc rád, že jsem měl to štěstí být u toho. Tak tedy, snad, zase příště, za dalších 20 let!